

Gubás Jenő

A MAGYAR ORVOSI SZAKNYELV MAI PROBLÉMÁI

A tudományos ismeretek gyarapodása, az orvostudomány fejlődése, a szaknyelv szókincsét is állandóan növeli, ami igen örvendetes dolog. A gazdagodás azonban veszélyekkel is jár, mert ha e folyamatban a nyelv pallérozása elmarad vagy nem kielégítő, ez egyrészt a szakszövegek közérthetőségét veszélyezteti, másrészt a köznyelvet károsan befolyásolja. A kutatók általában az új fogalmak elnevezéseit nyelvileg helytelenül alkotják, tükörfordítással próbálják megoldani nyelvi nehézségeiket, gyakran használnak szabálytalan szóképzéssel alkotott kifejezéseket, amelyek később a nyelvünkben nyelvi szabálytalanságokat rögzítenek, és honosítanak meg, és ezek későbbi kigyomlálása szinte lehetetlen. Mivel holt nyelv a latin, tehát szókincse nem gyarapodik, ezért gyakran jelent nehézséget egy új, az antik világban még nem létező fogalom megnevezése. A görög-latin vagy a latin-görög szókapcsolatok sem tudják e problémát mindig megoldani, ezért mindinkább tapasztalható a világnyelvek szavainak megjelenése és meghonosodása azokban a nyelvekben, amelyek gazdasági, kulturális, politikai, de főleg kutatási téren másodrangú szerepet játszanak. Bár meg kell jegyezni azt is, hogy a világnyelvek sem mentesek egymás ráhatásától, így az angol szaknyelvben megtalálhatók a franciából, a németből stb. átvett kifejezések. Ezért az utóbbi időben mind több nyelven jelennek meg olyan írások, könyvek, nyelvművelő rovatok, amelyek a szaknyelv tisztaságát, helyességét hivatottak istápolni. Így például a Horvát Orvosi Szövetségnek a lapja, a Zágrábban megjelenő Lječnički Vjesnik már évek óta állandó rovatban kardoskodik a szaknyelvi tisztaságért. Tevékenységét általában két irányban fejti ki: tollhegyre tűzi a latin szavak helytelen használatát vagy írásmódját, ugyanakkor küzd a horvát szakkifejezések használatáért. Nehéz megmondani, hogy melyik a fontosabb és sürgősebb feladat, de ha ismerjük a szakiskolák mai latintanításának a színvonalát és az egyetemisták, valamint az oklevéllel rendelkező fiatalok végtelenül hiányos latin nyelvtudását, elképzelhető, hogy ez a nyelvművelés, de bátran mondhatjuk nyelvtanításnak is, mennyire szükséges. Érdeklődésre tarthat számot a rovatnak az a törekvése is, hogy a már elfelejtett népi kifejezéseket ismerteti és vissza szeretné hozni a köz- vagy a szaknyelvbe.

A Szerb Orvosok Szövetségének a lapja, a belgrádi Cpncku Apxub (Srpski

Arhiv) még 1980-ban úgyszintén próbálkozott egy nyelvművelő rovat beindításával, de a kezdeti lelkesedés nem járt sikerrel. Csak elvétve jelentek meg orvosi terminológiával kapcsolatos írások. 1983-ban még egyszer megpróbálkozott a szerkesztőség egy állandó rovat beindításával, munkatársakat próbált toborozni, de ez a kísérlet is sajnos kudarcba fulladt. Csak elvétve és mind ritkábban foglalkozik a lap nyelvműveléssel.

A magyar tudományos nyelv, köztük a magyar orvosi szaknyelv is hasonló bajokkal küszködik, és bár úgy tűnik, hogy az általános nyelvművelés ritkábban foglalkozik a természettudományok nyelvi gondjaival, ennek ellenére le kell szögezni, hogy valójában a Magyar Tudományos Akadémia irányításával ezen a területen is alapos munka folyik. Sőt, a munka néha annyira tűzbe hozza az érdekelteket, hogy a folyóiratokban szenvedélyes viták lobbannak föl. Sajnos a viták még ma is tartanak, időnként a kívánnál (már) élesebbé is válnak, aminek az a következménye, hogy e kérdésben több mint tíz év után sem sikerült közös nevezőre jutni.

Visszapillantás

Ez az írás nem teszi lehetővé, hogy a magyar orvosi szaknyelv kialakulásával, fejlődésével, nyelvújító problémáival foglalkozunk, amely főleg a XIX. században vett erőteljes lendületet, ezért csak az utóbbi negyedszázadban, azaz a hatvanas évektől zajló, az orvosi szaknyelvet pallérozó nyelvművelő tevékenységet szeretném nagyvonalakban felvázolni. Nagyvonalakban csak azért, mert a szerkesztőségekhez írt számtalan levelet, vitacikket szinte lehetetlen teljességében ismertetni, de erre nincs is szükség, mert ezek pro vagy kontra hasonló elveket vallanak. Bevezetőül csak annyit, hogy Torday Ferenc doktornak az 1942-ben megjelent *Orvosi Műszótára* (Novák Rudolf és tr.) a háború utáni években elegendő útmutatást nyújtott a szaknyelv helyes használatához, annál is inkább, mert 1948-ban megjelent a második kiadás is. Az ötvenes évek végén azonban már jelentkeznek a problémák. Dr. Issekutz Béla prof. *Gyógyszertan és gyógyítás* c. könyvének a régebbi kiadása túlzott fonetikus elveket vallott, az újabbán viszont már Issekutz professzor is visszatér a latinosabb írásmódhoz. A hatvanas évek elején dr. Buggy István egyetemi magántanár, szentesi sebészfőorvos az Orvosi Hetilapban (a következőkben O. H.) felveti az egységes helyesírás szükségességét, amit többen is (Bíró Lajos dr. stb.) helyeselnek. 1963-ban az O. H. 37. számában Óvári Oss Józsefnek, a Medicina Könyvkiadó felelős szerkesztőjének *A magyar orvosi szaknyelv helyesírásának néhány kérdése* című cikke vált ki nagy visszhangot, amelyre ezután több észrevétel jelenik meg az O. H. 1963. XII. 22. számában (Lo4. évf. 51. sz. 2438–2447). A hozzászólók névsorát nehéz és célszerűtlen lenne közölni, esetleg csak annyit, hogy tizenegynéhányan tartották szükségesnek a véleményüket elmondani, köztük a mi vidékünkön is dr. Kopasz Pál zentai főorvos. Az ő levelét kivonatossan ismertetem nemcsak azért, mert értékes gondolatokat tartalmaz, hanem mivel tudomásom szerint ő volt szűkebb pátriánkban az első, aki a magyar orvosi szaknyelv problémájával törődött és a szíven viselte. „T. Szerkesztőség! Óváry Oss József cikke (O.H. 1963. 37. sz.) ránk külföldön élő magyar

orvosokra nézve különösen értékes. A szerző felsorolja mindazokat a forrásmunkákat, amik eddig megjelentek és ezzel a tárggyal foglalkoztak. Sajnálattal állapítom meg, hogy a szerző nem említette meg dr. Tiszamarthy Antal nagy-szerű könyvét: *Orvosi nyelvünk tiszta magyarsága*. Ezt nem csak a teljesség kedvéért említem meg, hanem érdemben is rá kell mutatnom, hogy Tiszamarthy dr. már régen javaslatot tett az említett cikkben felsorolt helyesbítések bevezetésére.” E szöveghez feltétlenül ide kívánczik az a sajnálatos megá-lapítás, hogy ezen a tájon azóta senki sem foglalkozott a magyar orvosi szaknyelv problémájával, pedig a szaknyelv romlása, ami nálunk sokkal kifejezet-tebb, mint egy nagyobb nyelvközösségben, egy általános nyelvromlás össze-tevője.

Ugyanebben az évben azonban részben rendeződik a helyzet, mert megjele-nik Bercsán János *Orvosi szótár-a* (Terra Bp.), amely az 1969-es átdolgozott kiadással együtt kilenc kiadást ért meg. Meg kell ugyan azt is jegyezni, hogy e szótár megjelenését megelőzte szintén Bercsán János *Idegen orvosi szavak ma-gyarázata* című munkája (Medicina Bp. 1961). Az *Orvosi szótár* ezek után egy-két kiegészítő könyvvel egyetemben (mint pl. Lénárt Gy.: *Genetikai kéziszótár-a*, Korányi Sándor Társaság Bp., 1964, vagy Román J. I.: *Szójegyzék, Példák az orvosi szaknyelv összetett szavainak és szókapcsolatainak helyesírására*. Kézirat gyanát. Medicina Bp. 1965) évek hosszú során át útmutató volt a szaknyelv helyes használatában. Az új fogalmak gyarapodása, a nyelv állandó fejlő-dése és változása azonban új, tisztázatlan kérdéseket vetett fel, és az 1975-ben arra készítette a Magyar Tudományos Akadémia Orvostudományok Osztályát, hogy megalakítsa az Orvosi Szaknyelvi és Helyesírási Bizottságot, amelynek az volt és ma is az a célja, hogy a magyar orvosi szaknyelv fejlődését helyes irányba terelje, és hogy ezt a folyamatot nyelvészti szaktudással is segítse. A számtalan tudnivaló közül a bizottság elsőnek két fő témakört jelölt meg. Elő-ször is rendet teremteni az orvosi kifejezések, köztük is főleg az idegen eredetű műszavak helyesírásában. Másodsor, kigyomlálni azokat a fölöslegesen használt idegen szavakat és neveket, amelyek magyarral is kellőképpen helyettesít-hetők.

A helyesírással kapcsolatban kétféle vélemény és ajánlat állt egymással szem-ben. Az egyik az eredeti, görög-latin írásmódot tartotta helyesnek, míg a másik engedékenyebb volt, és azt vallotta, hogy amennyire az orvostudomány sajátos szempontjai ezt lehetővé teszik, az orvosi nyelv helyesírását közelebb kell vin-ni a köznyelvhez. Ezért a magyaros, fonetikus írásmódot ajánlották. Számta-lan vita, tanulmányozás és hozzászólás után az MTA Orvostudományok Osz-tályának Orvosi Szaknyelvi és Helyesírási Bizottsága a O.H. 120. évf. 1979. évi 9. számában ajánlatot tett a magyar nyelvű szövegekben használt idegen eredetű műszavak helyesírására. Ez a következőket tartalmazza:

Javaslatok

1. Azok az idegen eredetű orvosi szavak, amelyek a köznyelvbe is átmentek, s ezért A magyar helyesírás szabályainak szótára is már magyaros alakjukat fogadta el, orvosi szövegben is így irandók (pl. injekció, reuma, terápia stb.).

2. Magyarosan írjuk az Akadémia helyesírási szabályzatában nem szereplő, de a köznyelvben már meghonosodott idegen eredetű orvosi szavakat is, pl. abortusz, neurózis, menstruáció stb.

3. Az orvosi szaknyelvben és más tudományágakban egyaránt elterjedt rendszerint már közhasználatúvá vált idegen eredetű szavakat szintén magyarosan írjuk, pl. mikroszkóp, redukció, radioaktív, vegetáció. Amennyiben a szerző nem tudja eldönteni, hogy az általa használt idegen szó görög-latin, vagy magyaros alakban helyesebb-e, használhatja az egyik vagy a másik alakot, de a munkában következetesen kell alkalmazni vagy az egyik, vagy a másik írásmódot. Ha a magánhangzóval végződő idegen szó ragot vagy képzőt kap, utolsó magánhangzójukat ékezettel látjuk el (pl. anaemia – anaemiás). Az O.H.-nak ez a száma az ajánlott helyesírási szabályokhoz a leggyakoribb kifejezések szójegyzékét is mellékeli.

Az idegen szavak használatáról az Akadémia szaknyelvi bizottsága már nem tudott ilyen határozott, minden követelményt kielégítő szabályt alkotni. Az 1978. jún. 27-én megtartott ülésen csak egy előterjesztést készített, amit az O. H. 119. évf. 52. sz. közöl. Ennek legfontosabb mozzanata a következő:

1. Az idegen szavak használatának megítélésekor számba kell venni, miként fejlődik, alkalmazkodik a magyar nyelv a mai korszerű tudományos, gazdasági, technikai körülményekhez, igényekhez. A már meghonosodott idegen szavak esetében pedig azok helyes, pontos alkalmazására kell törekedni. Nem csak az idegen szavak használatát kell elemezni, hanem ki kell terjeszteni a vizsgálatot a magyar és idegen szavak, stílári fordulatok, mondat szerkezetek, helytelen, idegenszerű használatára is.

2. Az idegen szavak használata, a tudományos szaknyelv alakítása terén valamennyi tudományágnak jelentős teendői vannak. A tudomány művelői teygenek újabb erőfeszítéseket a terminológiai tisztaságért, a fogalmak világosabb meghatározásáért, ennek keretében vállalhatják fel a pótolható idegen szakkifejezéseket fogalmilag tisztázott és érthető magyar megfelelőekkel...

A probléma ezek után többé-kevésbé megoldottnak látszott, bár a viták továbbra is folytatódtak. A hozzászólók mindegyike egyetértett azzal, hogy óvni kell a nyelvet az idegen szavak áradatától, de a mit és mennyit átvenni és mit magyarosítani kérdésben nagyon megoszlottak a vélemények. A végleges megoldást számtalan más dolog is bonyolította. Elsőként az a tény, hogy az orvostudomány által ma használatos latin nyelv már régen nem a klasszikus. Főleg a latin eredetű nyelvekben (olasz, francia, spanyol stb.) kapott az a pár évszázaddal korábban még egyedüli és egységes tudományos nyelv anyanyelvi sajátosságokat. De szakított a latin-görög szóhasználattal az angol, a német és az orosz nyelv is. Így a hagyományos, mindenki által érthető nemzetközi nyelvet a nehezen fordítható angol, német, stb. szavakkal teletűzdelt orvosi nyelv váltotta fel. A megtartott és alkalmazott latin szavak is a különböző nyelvekben az illető nyelv helyesírásához idomultak. Így például az angolban használt latin szavakból eltűnik az „ae” és az „ee”, s az „e” váltja föl. A latin nevek anyanyelvű végződéseket, ragokat, képzőket kapnak, és ez a magyarra is jellemző.

A kongresszusok nagy többsége és a szakirodalom is az angol vagy a német nyelvet használja. Ezért az orvosi szaknyelvben mindinkább megjelenik az an-

gol jövevényező. Már anekdotaként mesélik azt az esetet, amikor egy az angol tudását csillogtatni akaró szerző a vájt (kivájt) szondát „white szondának” írta. Az angol szavak beáramlásának veszélyére hívja fel a figyelmet Kontra Miklós bölcsészdoktori értekezése is, amely a budapesti Akadémia Kiadó Samu Miklós szerkesztésében megjelenő Nyelvtudományi Értekezések 109. számú köteteként jelent meg. A könyv címe: *A nyelvek közötti kölcsönzés néhány kérdéséről, különös tekintettel „elangolosodó” orvosi nyelvünkre* (Akadémia Kiadó, Bp. 1981, 65. oldal). Az öt részre tagolódó könyv első fejezete a nyelvi kontaktusokat, változásokat és kölcsönzéseket tárgyalja, külön elemezve a nyelvi kölcsönzés fajtait, föltételeit, művelődéstörténeti és társadalmi hátterét. Meglepő például az az adat, hogy az 1907-ben kiadott magyar orvosi szótár csak huszon-egynéhány angol eredetű szót regisztrál a szaknyelvben, ma viszont 51 orvosegyetemi könyvet átkutatva több mint 500-at talált a szerző. Ez is azt bizonyítja, hogy a világnyelvek, azok közül is főleg az angol, nagy hatással vannak a magyar, de nem csak a magyar szaknyelvre. A második rész az idegen szavak meghonosodását és helyesírását tanulmányozza, majd a következő az angol szavak hangtani változásaival, az alaktani jelenségekkel és végül néhány szóképzési kérdéssel foglalkozik. A problémákra megoldást sajnos Kontra Miklós sem talált, ami egyedüli hiányossága e tanulmánynak.

Az idegen szavak nyelvünkbe való beáramlását az is gyorsítja, hogy a fogalmak megalkotásakor nincs rögtön megfelelő magyar szavunk. Ezért a cikkíró vagy átveszi az idegen megnevezést, vagy rögtönzött fordítással próbál megfelelőt alkotni. Az első esetben gyorsan meggyökeresedik az idegen szó, és mire a nyelvművelő bizottságok közbeléphetnének, már közhasználatúvá válik.

Nagy gondot jelent a szakszövegek magyartalan stílusa és mondat szerkesztése is. A jogi nyelvhez hasonlóan az egészségügyi szaknyelvnek is megvannak a tudást fitogtató, sznobizmusból eredő szóvirágai és körmönfont mondat szerkesztése. Ennek példázására dr. Széll Kálmán nyelvművelő írásából idézek. „Az aegretus alkoholizmust negál.” „Mater elmondja”. Nyilvánvaló, hogy magyarosabban hangzana, ha ezt mondaná vagy írná az orvos: „A beteg úgy nyilatkozott, hogy szeszes italt nem fogyaszt.” „Az édesanya (van-e ennél szebb magyar szó) elmondja...” Az elmondottak után mér érzékeltetni lehet, hogy a nyelvművelő munka milyen bonyolult, és mennyi akadályt, buktatót rejteget.

A felsorolt problémák ellenére a 80-as évek elején az orvosi közvélemény megnyugodni látszott. A szerzők igyekeztek az ajánlott utasításokat betartani, bár ez mind nehezebben volt megoldható, mert a szabályzat kimondta ugyan, hogy a köznyelvben már meghonosodott kifejezéseket fonetikusán, a magyar helyesírás szabályainak megfelelően kell írni, azt azonban nem határozta és nem is határozhatta meg, hogy melyek azok a szakkifejezések, amelyek, már beolvadtak nyelvünkbe és melyek számítanak még idegeneknek. A megoldatlan kérdések rendezése céljából az Akadémia Könyvkiadó 1983-ban megjelentette Brencsán János *Új orvosi szótár*-át, de ez nemhogy a megoldást segítette volna, sokkal inkább a leghevesebb viták áradatát indította el. A szerző a könyv előszavában ismerteti azokat az elveket, amelyek munkájában vezérelték, és ezzel igazolni óhajtja azokat a jelentős változásokat – több száz szó írásmódja módosult – amelyek az új szótárt jellemzik, és amelyek egyben

a viták kiváltói is voltak. Az indoklás a következő: (kivonat) „A szótár az akadémiai állásfoglalások irányvonalát követve általában a magyaros, fonetikus írásmódot ajánlja. Hogy a betegségnevek közül melyiket írjuk latinosan és melyiket már magyarosan, azt a szűk körű ajánló szójegyzékek, példatárak és a szótár lektorainak véleményét figyelembe véve, azokat egyeztetve kellett egyenként eldönteni. A döntésekkel a lektoraim, az orvostudomány és a nyelvészet élvonalbeli képviselői egyetértettek. De biztosan lesznek, akik a szótárnak nem minden állásfoglalását fogják helyeselni. Ez a dolog természetéből következik... Nyilvánvaló, hogy előbb-utóbb a legtöbb szakszót magyarosan fogjuk írni. Mint ahogy így teszi ezt valamennyi más világ – és nem világnyelv is.” Ez a fő irányelv a többi részben azonos a régiekkel, azonban az orvostársadalom nagy többségénél nem vált elfogadhatóvá. A helyzetet rendezni próbálta vagy még inkább bonyolította az a tudósítás, amely az O.H. 1985. 126. évf. 7. sz.-ban (405–407) jelent meg. A szerző Donáth Tibor dr., aki többek között az *Anatómiai nevek* c. közismert könyv szerzője is (Medecina Kiadó, Bp, 1974). Az írás, amelynek címe *Az anatómiai terminológia mai állása*, röviden vázolja az anatómiai terminológia kialakulását és fejlődését, ismerteti a Nemzetközi Nomenklatura Bizottság (J.A.N.C.) által végzett nyelvi változtatásokat, ezzel meghatározza az anatómiai terminológia helyes használatát, természetesen az etimológia elvei alapján, szemben az Új orvosi szótárral, amely végsőkéig a magyarosítás mellett kardoskodik. A problémát még inkább nehezítették azok a rendezetlen viszonyok, amelyek a szakfolyóiratok szerkesztősége, a Medicina Könyvkiadó és más egészségügyi kiadók szerkesztősége között e nyelvi kérdésben fennálltak. Ezek után jelent meg az O.H. 127. évf. (1986. év 51. számában az a szerkesztőségi közlemény, amely új fordulatot, hevességet adott a vitának. A közlemény először is tájékoztatni szeretné a lap olvasóit mindarról, ami a magyar orvosi szaknyelv ortográfiájának kérdésében az elmúlt évek során történt. 1984-ben a Medicina Könyvkiadó veszprémi szerkesztőségi tanácsülésén az O.H. szerkesztősége felhívta a figyelmet arra az ortografiai zűrzavarra, amely az *Új orvosi szótár* megjelenése nyomán kialakult. A MTA Helyesírási Bizottsága 1985-ben Felhívással fordult az illetékesekhez, köztük az O.H. szerkesztőségéhez is, hogy a régi tanácsadó szótárból hiányzó, az újbán hasznosnak tetsző szavakat, szókapcsolatokat, tulajdonneveket – lehetőleg betűrendbe szedett jegyzékbe foglalva – bocssássa a szerkesztők rendelkezésére. A szerkesztőség azonban ezt megvalósíthatatlannak tartotta, ellenben ismertette azokat az elveket, amelyeket az orvosi szaknyelv ortográfiájában a szerzőktől megkövetelni óhajt. Ezenkívül javaslatot dolgoztak ki az orvosi szaknyelv helyesírásának rendezésére, és ezt az 1986. márc. 27-én megtartott tanácskozáson a résztvevőkkel ismertették. A leglényegesebb megállapítás az volt, hogy Brencsán dr. *Új orvosi szótára* teljes egészében ellentmond a magyar helyesírás szabályainak, azaz a magyar helyesírás „törvénytárának”. Megállapítja, hogy emiatt az orvosi szaknyelv ortográfiájában elvszerűtlenség és káotikus zűrzavar uralkodik. Szerintük a fonetikus helyesírás csak a köznyelvben és a meghonosodott idegen szavak esetében alkalmazható. A meghonosodást illetően felmerülő kétség esetén, a fogalmak hagyományos (etimológiai) írásmódja is megengedett. Ezt ezután hosszú indoklás követi, majd végezetül kijelenti, hogy az *Új orvosi szótár* a

jövőben csak magyarázó-értelmező szótár gyanánt használható, a szerkesztőség pedig csak a saját elvei alapján írt írásokat hajlandó elfogadni és közölni. Természetesen Brencsán dr. egy hosszabb írással reagál az ellene felhozott vádakra (O.H. 1987. év 8. sz., 128. évf. 423–426) és tanácskozásokra, bizottságokra, szakirodalomra stb. hivatkozva magyarázatot ad a szótárban alkalmazott elvekre, miközben visszautasítja az ellene, mármint a szótár ellen felhozott vádakat. A felborzolt kedélyek azonban tovább sodorták a vitát, amely már-már odáig fajult, hogy az orvosi szaknyelv helyesírásában a megosztottság veszélyét sejtette. Az O.H. is válaszcikkében „polgárháborús” hangulatot említ, ugyanis Brencsán dr. cikkét még ugyanebben a számban a lap szerkesztőségének hosszú kommentára kísérte. Pár hónapra rá (1987. év, 128. évf. 2174–2176) az olvasók leveleit közli az O.H., akik többé-kevésbé vagy az egyik, vagy a másik vitázó felet támogatják. Végezetül ismét szerkesztői kommentár következik, amely engedékenyebb hangú ugyan, de továbbra is kitart a lap, azaz a szerkesztőség véleménye mellett. Ugyanakkor közli az MTA Orvosi Osztálya orvosi szaknyelvi albizottságának következő javaslatát: „A helyesírás egészén belül az orvosi helyesírás mindig is az egyik legproblematikusabb területet jelentette. Szaknyelvünk több ezer görög, latin, újabban angol eredetű szót tartalmaz, nem említve más nyelveket, amelyek ugyancsak hozzájárultak ennek a szókincsnek a bővítéséhez, de kisebb mértékben. Az utóbbi néhány évben a fonetikus írásmód szabályozatlanul, robbanásszerűen tört be a magyar orvosi helyesírásba, polgárháborús helyzetet teremtve. A totálisan fonetikus írásmódot azonban nem fogadta el az orvostársadalom jelentős része. Annak a sürgető szükségnek a hatására, hogy a hosszan fennálló káotikus állapot egyre nehezebbé teszi a rendezést, az MTA Helyesírási Bizottságának elnöke, Keresztury Dezső akadémikus létrehozta az orvosi helyesírással foglalkozó albizottságot.

Az albizottság feladata a rendezés lehetőségének felmérése és javaslatok kidolgozása. Az albizottság tagjainak többsége egyformán elvetette a teljesen fonetikus magyar orvosi helyesírásra való törekvést és a „résmentes” latinos írásmódot is. Ha a fentieket, valamint azt belátjuk, hogy nyelvről lévén szó, az orvosi szaknyelv helyesírásában a rendezés teljes logikussága egyetlen alternatíva esetén sem valósítható meg, a kibontakozásnak csak egyetlen „párt” tetszését sem nyeri meg igazán, egy hosszabb periódusra irányadó gyakorlat lehet.” A bizottság eddigi munkájának eredménye volt ezek után az a „Felhívás”, amely majd minden orvosi szaklapban megjelent, így pl. a Fül-orr-gégegyógyászat 1988. augusztus 3. sz. (34. évf. 191. o.), és a következőket tartalmazza: „Az orvosi helyesírásban évtizedek óta mutatkozó bizonytalanságok miatt az MTA Orvosi Tudományok Osztályának Helyesírási Bizottsága és Anyanyelvi Bizottsága határozatot hozott egy orvosi helyesírási szótár elkészítésére. A szótár főszerkesztője Magasi Péter egyetemi tanár, az orvostudomány kandidátusa, Ferenczy Gyula egyetemi docens, a nyelvtudomány kandidátusa, Keszler Borbála egyetemi docens, a nyelvtudomány kandidátusa.

A szerkesztőség fel kívánja dolgozni az eddig megjelent szótárak, lexikonok és szakkönyvek anyagát. A legjobb szándék ellenére is bizonyos azonban,

hogy sok helyesírásilag problémás szó, szókapcsolat, műszer- és gyógyszernév stb. elkerüli a gyűjtők figyelmét. A bizottság ezért kéri az orvosi szaknyelv és helyesírás ügye iránt érdeklődő személyeket és közösségeket, hogy a régi szótárakból hiányzó, az újban hasznosnak látszó magyar és idegen szavakat, szókapcsolatokat – a szakma belső szóhasználatát sem rekesztve ki – lehetőleg betűrendi jegyzékbe szedve bocsássák a szerkesztők rendelkezésére. A bizottság azt szeretné, ha a korszerű anyaggal rendelkező orvosi helyesírási szótár már 1990-ben az orvostársadalom rendelkezésére állna. De ez csak akkor sikerülhet, ha az anyaggyűjtés 1988. december 31-ével befejeződik. A szóajánlások beküldését ezért eddig a határidőig kéri, és szíves közreműködését előre is köszöni.”

Mindezek után nem marad más hátra, mint sok szerencsét kívánni a szótár szerkesztőinek és remélni, hogy 1990-ben ez a sok perlekedéssel, munkával, de segíteni akarással, az anyanyelv szeretetével, óvásával járó nyelvhelyességi vita végül is eredménnyel jár, és legalább egy kis időre – mert hát az élő nyelv a továbbiakban is változni fog – sikerül egy egységes állásfoglalást kidolgozni és elfogadtatni.

Rezime

Današnji problemi mađarskog zdravstvenonaučnog jezika

Autor u svom radu iznosi svu problematiku vezanu za pravopis i upotrebu strane terminologije u mađarskom naučnozdravstvenom jeziku. Naime, uporedo sa stalnim i sve bržim razvojem medicinskih nauka, sve češće se nastaju novi naučni pojmovi koji moraju imati i novu terminologiju. Već od davnina, tako i danas naučni jezik medicinskih nauka je latinski, odnosno latinsko-starogrčki jezik, stoga bi bilo logično da se i nova terminologija stvara po pravilima latinskog jezika. Međutim, mora reći, da je taj klasični jezik danas već dosta izmenjen, odnosno iskvaren u svim pa čak i u srodnim jezicima. Uz to se naučna literatura najviše služi engleskim, nemačkim itd. jezicima, te je sasvim logično što ta terminologija sve više prođire u naučni jezik manjih naroda kao što je i mađarski, stvarajući tako ogromnu zbrku u pravopisu, odnosno u razumevanju samih tekstova. S druge strane, treba istaći i to da se jedan „živ“ jezik, pa makar i najveći, ne može apsolutno izolovati od infiltracije strane terminologije. Jedino je pitanje šta i u kojoj meri i u kojoj formi apsorbovati. Da li da se u pisanju koristi etimološko ili fonetsko pravilo pravopisa. Da li da se piše originalno, ili da se prilagodi propisima mađarskog jezika. Na žalost, još ni dan danas nije formiran zajednički stav, međutim opšte smernice u pogledu upotrebe i pisanja strane terminologije u mađarskom naučnozdravstvenom jeziku moraju se i mogu se dati.

Summary

The current problems of the hungarian medical language

The author points out some problems in connection with the orthography and use of the foreign terminology in the Hungarian medical language. Namely, owing to the permanent and fast development of the medical sciences, more and more notions are created which request for new terminology. The scientific language of the medical sciences is Latin or old Greek from the ancient times and even today, so it would be logical to create new terminology according to the rules of the Latin language. However, it has to be add, that this classical language is changed very much today or spoiled even in all related languages. Besides, english and german is mostly used in the scientific literature, so it was logical that the terminology from those languages penetrated into the scientific languages of the minor nations, as for instance in the hungarian, at the same time making an enormous chaos both in orthography and understanding of the texts.

From the other side, it is pointed out that a „living language” even the greatest one, could not be isolated absolutely from the infiltration of foreign terminology. The question is to what extent to absorb and in what form. Whether to use etymological or phonetical rules of orthography in the written form. Is it correct to write in original or to adapt to the regulations of the hungarian language. Unfortunately for the present a mutual attitude is not achieved although some general course regarding the use of foreign terminology in the Hungarian medical language has to be given and could be given.